

Szerepüknek megfelelően

Az elmúlt évtizedben az agrárium aktuálisan hivatalban lévő döntéshozói kivétel nélkül kiemelt agrárpolitikai célként határozták meg az állattenyésztés és növénytermesztés egyensúlyának helyreállítását. Ezt az egyensúlyt sokan még ma is az 50–50 százalékos részarány elérésében látják, de ez a jelenlegi helyzetben inkább tekinthető vágyálomnak, mint akár csak középtávon is teljesíthető célkitűzésnek. Többféle elképzelés is napvilágot látott az elmúlt időszakban az állattenyésztés súlyának növelésére, és kívánatos lenne, hogy ezek valós, a jelenlegi helyzetet és lehetőségeket figyelembe vevő alapokra épüljenek. Ebből fakadóan a programalkotás során hatalmas hiba lenne figyelmen kívül hagyni, hogy például a hazai sertésállomány 70 százaléka, a tejtermelés kétharmada gazdasági szervezetekhez kötődik, vagyis az ő szerepük, súlyuk megkerülhetetlen az ágazat jövőképeinek kialakítása során.

Minden szándék és kinyilatkoztatás ellenére az elmúlt tíz évben több, mint 11 százalékponttal csökkent az állattenyésztés részesedése a mezőgazdasági termékek bruttó kibocsátásában, 45,5 százalékról 34,2 százalékra zuhant. A jelentősebb ágazatokat mérlegre téve, sertés- és tejtermelésünk jelentősen visszaesett, míg a baromfiágazat kibocsátása viszonylag stabil maradt. A gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok közel fele foglalkozik állattartással, de míg előbbi-

ek kizárólag árutermelő állattartással foglalkoznak, addig az egyéni gazdaságok döntő többsége saját fogyasztásra termel. Az úgynevezett háztáji állattartás az elmúlt évtizedben jelentősen leépült, ennek következtében a gazdasági szervezetek részaránya vált meghatározóvá a sertés-, a szarvasmarha- és a baromfiágazatban is.

A „nagyüzemekkel” kapcsolatban gyakran hangoztatott vád mostanság, hogy a környezeti szempontokra érzéketlenek és kizárólag a tőke meg-

térülést figyelik. Ez egész egyszerűn valótlanosság.

Ma Magyarországon nem működhet olyan állattartó telep, amely ne rendelkezne érvényes környezethasználati engedéllyel, a telepeken korszerű trágyatároló rendszereket építettek ki, biztosított a nyomon követhetőség, betartják a kölcsönös megfeleltetés (környezetvédelemre, állatjólésre, állategészségügyre, állatjólétre kiterjedő) szigorú előírásait, az állatok állandó orvosi felügyelete biztosítja, hogy az innen kikerülő állatok megfelelnek a legszigorúbb élelmiszerbiztonsági elvárásoknak is.

A kiemelt fontossággal bíró foglalkoztatási szempontok tényszerű vizsgálata szintén sok, a gazdasági társaságokkal szemben megfogalmazott ké-

telyt tisztáz. Az alkalmazottak számát tekintve, vagyis a legálisan foglalkoztatott személyeket figyelembe véve (akik után egészségügyi és nyugdíjárulékot fizetnek) a gazdasági szervezetek, arányaiban, legalább annyi főt foglalkoztatnak, mint az egyéni gazdaságok (a családi munkaerő figyelembe vétele nélkül).

Az állattartással vagy állattartással is foglalkozó gazdasági szervezetek több, mint 80 ezer családnak adnak megélhetést, jellemzően a munkanélküliségtől leginkább sújtott vidéki térségekben.

Sertéságazat

A hazai sertésállomány jelenleg 3,1 millió darab. A kormányzati célkitűzésekben szereplő 6 millió sertést legutóbb

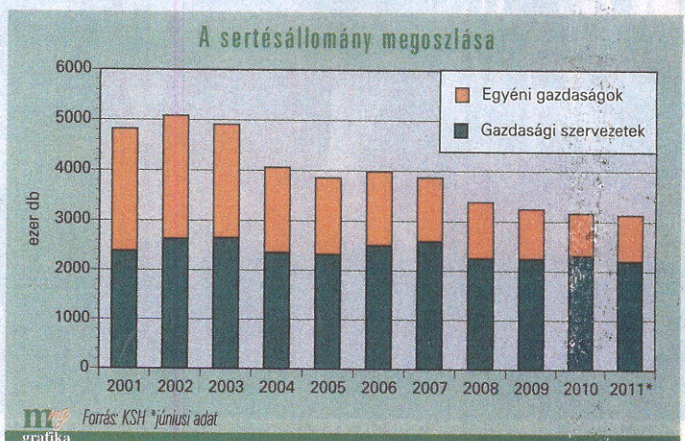

	Sertés	Szarvasmarha	Tyúkféle
Gazdasági szervezetek	70,60	65,50	54,80
Egyéni gazdaságok	29,40	34,50	45,20

Me.: %
Forrás: KSH

	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok
Állandó alkalmazott	65 000	6000
Időszaki alkalmazott	16 000	19 000
Összesen	81 000	25 000

Me.: fő
Forrás: KSH

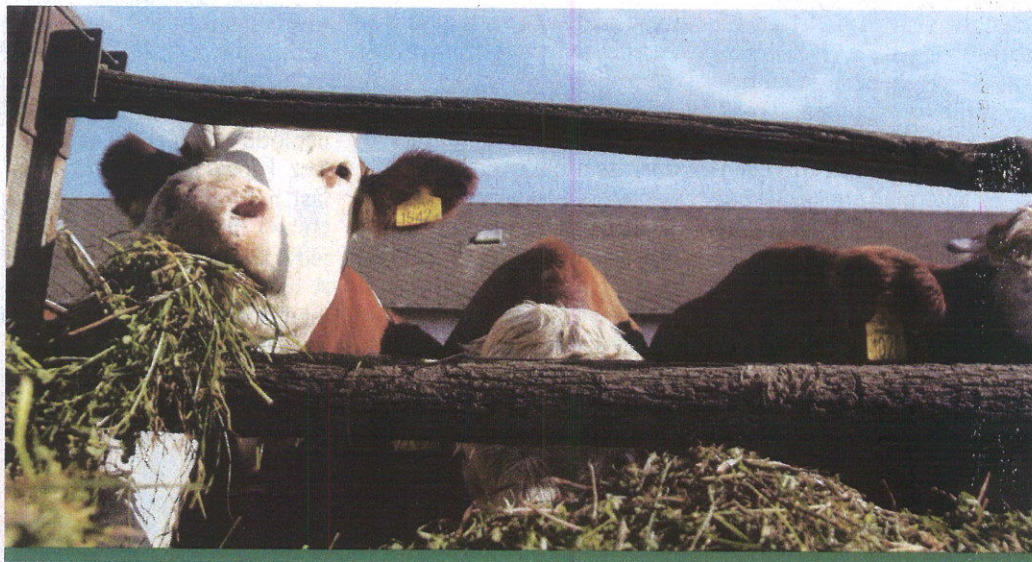

közel húsz éve, 1993-ban tartottak Magyarországon. Azóta a hazai sertéstartás szerkezete jelentősen átalakult. Az elmúlt tíz évet vizsgálva a gazdasági szervezetek által tartott sertések száma 8 százalékkal, míg az egyéni gazdaságoknál tartott sertések száma 62 százalékkal csökkent, vagyis csaknem harmadára zsugorodott.

Jelenleg az állomány 70,6 százalékát gazdasági szervezetek tartják, az egyéni gazdaságok által tartott sertések száma 1 millió alá csökkent. A legnagyobb mérvű visszaesés 2003–2004 között, az Európai Unióhoz történő csatlakozás évében következett be. Ennek oka, hogy a hazai – a magyar mezőgazdaság termelési szerkezetéhez igazított – agrárszabályozási rendszer helyébe (intézményes árak, exporttámogatás stb.) közösségi szabályozás lépett, ami a sertéságazatot csak közvetett, mondhatni mostoha módon kezeli. Emellett a piacnyitás hatására megugró import sem kedvezett az ágazatnak.

Az egyéni gazdaságoknál tapasztalt drasztikus visszaeséssel szemben a gazdasági szervezetek által tartott sertések létszáma stabilnak tekinthető, az általuk tartott állomány nagysága lényegesen kevésbé érzékenyen reagált például a 2007. évi rendkívül alacsony felvásárlási és a 2008. évi, kiugróan magas takarmányárakra. Ehhez persze arra is szükség van, hogy a gazdasági szervezetek vegyes gazdálkodást folytassanak, és a növénytermesztés eredményeit hajlandóak legyenek – akár éveken keresztül – az állattartás veszteségeinek kompenzálására fordítani. (Kizárólag állattartással a gazdasági szervezetek mindössze 5%-a foglalkozik.) Erre a kistermelők jelentős hányada nem képes, így nem lesz könnyű megfordítani az egyéni gazdaságoknál tartott sertések létszámának szinte folyamatos csökkenését.

Napvilágot láttak olyan elképzelések, amelyek azt valószínűsítik, hogy 1–2 éven belül akár 800 ezer – 1 millió darab-

bal is nőhet a háztáji sertésállomány. Ez a jelenlegi létszám megkétszereződését jelentené.

Ennek a feltételei jelenleg nem adóttak. Megfelelő ösztönző eszközökkel növelhető a háztáji állomány nagysága – ami egyébként kívánatos is lenne –, de ez inkább a saját fogyasztást és a kistermelői piacok árúellátását biztosítaná, az ipari húsfeldolgozás számára – az import kiváltására – nem termelne számottevő alapanyagot. (Vagyis továbbra sem oldódna meg például az probléma, hogy egy hungarikum élelmiszeripari termék – az import alapanyag miatt – nem biztos, hogy magyar terméknek is minősül.)

A háztáji sertéstartás arányának számottevő növelése sok tisztázásra szoruló kérdést vet fel, például a felvásárlási és takarmányárak szélsőséges ingadozásának a kezelését, sok

esetben a szakértelem hiányát. Kérdéses, hogy lesznek-e olyanok, akik vállalják a sertéstartással járó mindennapi kötıtséget, mit szólnak a portaszomszédok a sertéstartással járó szaghoz (egyáltalán, a helyi rendeletek lehetővé teszik-e az állattartást) stb.

Ahhoz, hogy a célul kitűzött 6 millió darabos sertésállomány ne csak újabb, idővel a feledés homályába vesző, be nem váltott ígéret legyen, párhuzamosan kell fejleszteni a társas gazdaságokat (amik döntően kis- és középvállalkozások), valamint az egyéni gazdaságokat, megfelelő módon elkülönítve az árutermelő, a nemzetközi piacokon versenyző gazdálkodók fejlesztési lehetőséget a szociális célú állattartástól.

Az állomány növelésének reális alternatívája lehet az integráció és a bérhizlaltatás elősegítése. Megfelelő termeltetési

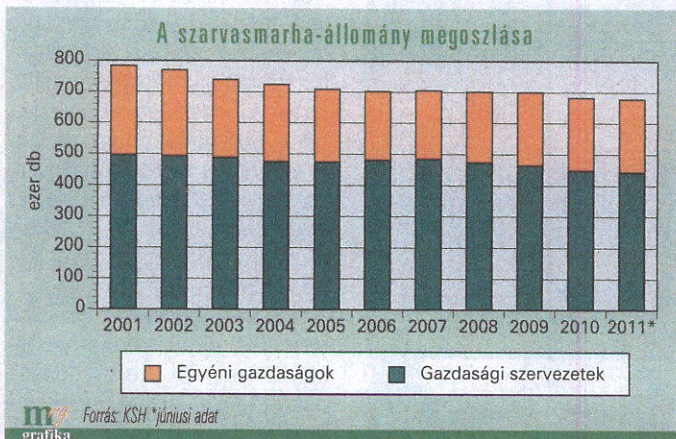
rendszerek kiépítésével az integráltak jövedelemkockázta minimalizálható, ami vonzó alternatívát jelenthet. Az integrációhoz való csatlakozás számos terhet levesz a termelő válláról (takarmánybeszerzés, állatorvosi felügyelet, értékesítés), és egyben hatékony termék-előállításra ösztönöz.

A fejlesztési koncepció kialakítása során szem előtt kell tartani, hogy a sertésállomány több, mint kétharmadát biztosító gazdasági társaságok nélkül a húsipar, hazai alapanyag híján, a jelenlegit jóval meghaladó mértékben lenne kénytelen importból kielégíteni az árualap-szükségletét.

Szarvasmarha

A szarvasmarha-ágazatban az elmúlt tíz évben 13,4 százalékos visszaesés következett be az állomány méretében. Nemcsak a csökkenés mértékében, hanem annak mikéntjében is jelentős eltérés volt a sertéságazatban lezajlott folyamatokhoz képest.

A gazdasági szervezetek által tartott állomány 10,7 százalékkal lett kevesebb. Jelentős visszaesés a 2009. és 2010. években következett be, a tej felvásárlási árának drasztikus csökkenés miatt. Az egyéni gazdaságok által tartott állomány 18,2 százalékkal csökkent az elmúlt évtizedben. A 2000-es évek első felében tapasztalt jelentős visszaesést ⇨

⇒ követően az általunk tartott állomány nagysága stabilizálódott, kis mértékben emelkedett. (Egyre többen fogtak húsmarhatartásba, illetve be tudtak kapcsolódni a közvetlen tej- és tejtermék értékesítésbe, vagy elérték azt a méretet, hogy a tejfeldolgozók beszállítóivá válhassanak.) Ennek ellenére a gazdasági szervezetek még mindig közel kétszer annyi szarvasmarhát tartanak, mint az egyéni gazdaságok.

Tehéntej termelésünk 21 százalékkal esett vissza az elmúlt tíz évben. Jelenleg a tej- és kettős hasznosítású tehenek 67,2 százalékát gazdasági szervezetek tartják, vagyis minden 3 liter megtermelt tejből kettőt ők állítanak elő, a szektor súlya továbbra is meghatározó az ágazatban.

Baromfi

A tyúkfélék állománya az elmúlt évtizedben jelentősen ingadozott az egyes évek között. Az ágazat a viszonylag rövid rotáció miatt rugalmasabban tudott reagálni a madárinfluenza, a takarmányár-emelkedés, az exportlehetőségek alakulása okozta piaci kihívásokra, azonban az állomány nagysága nem csökkent szignifikánsan.

Az elmúlt évtized elején az egyéni gazdaságok valamivel több baromfit tartottak, mint a gazdasági szervezetek. Ez 2004–2006 között kiegyenlítődött, majd ezt követően a gazdasági szervezetek által tartott állomány nagysága jelentősen

meghaladta az egyéni gazdaságokban tartott létszámot. (A 2011. évi júniusi adat nem teszi lehetővé a pontos összehasonlítást, mert míg a gazdasági szervezeteknél a júniusi és a megelőző években feltüntetett decemberi – adatok között szinte alig van különbség, addig az egyéni gazdaságoknál a júniusi állománylétszám akár 30–40 százalékkal is meghaladhatja a decemberi állomány nagysá-

got. Tavaly júniushoz képest tovább csökkent az egyéni gazdaságok által tartott állomány nagysága, így előreláthatólag a 2011. decemberi adat is csökkenést mutat majd.) Az ágazatban meg kell tartani, fejleszteni kell a már kialakult integrációs formákat, ami nemcsak a gazdasági szervezetek, hanem az egyéni gazdaságok számára is előrelépési lehetőséget jelent.

A MOSZ álláspontja

Az említett adatok tükrében a MOSZ álláspontja szerint csak olyan stratégia és ahhoz kapcsolódó intézkedéssorozat lesz képes észrevehető javulást indukálni az állattenyésztésben, amely egyaránt kiterjed a kicsikre és a nagyokra is. A háztáji állattartás fejlesztése lehet kiemelt cél, de mellette legalább akkora figyelmet kell fordítani a kibocsátás kéthar-

Minél előbb be kell vezetni a közös agrárpolitika által biztosított kockázatkezelési eszközöket, kezdeményezni kell, hogy a KAP átalakuló struktúrájában a baromfi- és a sertés-ágazat is jogosult legyen termeléshez kötött támogatásra, valamint – mérettől függetlenül – továbbra is biztosítani kell az ágazat számára a beruházási és fejlesztési támogatásokat.

Vágyalmok helyett a tényekre – például arra, hogy az állattenyésztés kibocsátásának kétharmadát a gazdasági szervezetek adják – alapozva kell felvázolni az ágazat reális jövőképét, ami szerepüknek megfelelően kezeli a kicsiket és a nagyokat.

A MOSZ megítélése szerint súlyos felelőtlenség lenne veszni hagyni a nagyüzemi állattartás által képviselt értéket. Az általuk előállított termékek megfelelnek a legszigorúbb élelmiszerbiztonsági előírásoknak, az állatokat bevizsgált, ellenőrzött minőségű takarmányokkal etetik, állandó orvosi felügyeletet biztosítanak, minőségbiztosítási rendszerrel működtetnek, az egész terméklétszámítás folyamat nyomon követhető. Nagy tömegű, homogén és jó minőségű árualapot állítanak elő, és enélkül a hazai húsipar kibocsátása – és a feldolgozott termékek exportlehetőségei – drasztikusan visszaesnének, a jelenlegi jóval meghaladó mértékben nőne az import alapanyagok részaránya. Az állattartással is foglalkozó gazdasági szervezetek több tízmilliárd forintnyi adót és járulékot fizetnek be a költségvetésbe, 65 ezer állandó és 16 ezer időszakos alkalmazottnak adnak megélhetést.

madát adó gazdasági szervezetekre, mert nélkülük egész egyszerűen nem létezik magyar árutermelő állattartás.

Valódi eredmények csak gyakorlati intézkedésekkel érhetők el, így például a biztonságos takarmányellátás érdekében – mérettől függetlenül – biztosítani kell az állattenyésztő gazdaságoknak, hogy takarmány szükségletükhöz igazodó méretű földterülethez jussanak – az 1200 hektáros korlát az állami földek haszonbérleti pályázatainál éppen ellenkező hatást fejt ki, a nagyobb állattartók kibocsátásának csökkenését okozhatja –, valamint létre kell hozni egy biztonsági takarmányalapot, ami részleges védelmet nyújthat a takarmányárak drasztikus emelkedése ellen.

Elő kell segíteni az integrált termelés újbóli megerősödését, a termelői szerveződések összefogását, alkuerejének növekedését.

Megítélésünk szerint mindezeket a tényeket mindenképpen szem előtt kell tartani a stratégia prioritásainak meghatározásakor annak érdekében, hogy elkerülhető legyen az állattenyésztés további, nem kívánt leépülése.

OLÁH ENDRE

tanácsos
MOSZ

A baromfiállomány megoszlása

